

kon leiden dan tot de uitschittering van de Ontferminge en van de Majesteit van God Drieëenig op een wijze die anders nooit door eenig schepsel ware bekend.

1) In den 17 regel kolom I van het voorstuk der vorige week, staat: „een formel karakter droeg“; dit moet zijn: „Een finaal karakter droeg“.

Dr. A. K.

„De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn“.

De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn; maar de naam der goddeloosen zal verrotten. Spreuk 10:7.

Er is tusschen menschen en menschen een kenmerk onderscheid, wat hun betekenis voor hun omgeving betreft. Verreweg de grootste meerderheid zijn ordinaire personen, die komen en gaan, zonder veel sporen in het leven achter te laten. Dat heeft God alzoo besteld. Jezus zelf teekende het in zijn gelijkenis van de talenten zoo duidelijk uit. Drie soorten van personen waren er. Personen die slechts één talent hadden ontvangen, en daartegenover anderen wien vijf talenten waren toevertrouwd, en tusschen deze beide soorten in was er nog een derde klasse, die over twee talenten beschikken kon. Een talent nu is ook thans nog altoos het meest gewone, de vijf talenten blijven ook nu nog hooge exceptie, en tusschen deze groote en deze zeer kleine groep staat ook nu nog altoos een middengroep, die wel niet overtaaij is, maar toch overal en in elken kring gevonden wordt.

Met dit sterk sprekende onderscheid nam men vooral in de laatste eeuwen steeds minder vrede. Dat onderscheid tusschen mensch en mensch, zoo wist men te vertellen, lag alleen aan 't verschil in opvoeding en in het rijk der armen zijn. Geef, zoo riep men, aan een ieder even hoogstaande opvoeding, en maak alle levenspositie gelijk, en ge zult 't zien hoe de verschillen eerst inkrimpen, en ten slotte geheel wegvallen. En dan zal 't worden: Gelijkheid, Vrijheid, Broederschap.

Het onninnige van dit beweren springt terstond in het oog, zoo ge er op let, hoe ook onder de best opgevoede en rijkst voorziene families telkens de onbeduidendste personen optreden, en hoe omgekeerd uit den dienenden stand telkens geniaal aangelegde personen zich aandienen. En dit verschil niet alleen onder de mannen doch ook wel onder de vrouwen.

In de zeer sterke ongelijkheid der personen van één, twee en vijf talenten, hebben we met een beschikking Gods te doen. Hem heeft 't beliefd, de kinderen der menschen, in stee van gelijk, zeer ongelijk te scheppen. Ge ziet 't dan ook, hoe soms in 't zelfde gezin, uit dezelfde ouders, drie kinderen geboren worden, die geheel gelijke opvoeding erlangen, en over gelijke middelen beschikken, en dat er toch slechts één van drie onder uitkwam, terwijl de beide anderen niet boven de twee en het één talent haalden.

Die sterk sprekende verschillen te willen loochenen, en aller onderlinge gelijkheid te beweren, is dan ook weinig anders dan een spotten met de historie en een zich blinddoeken voor de werkelijkheid.

Wat Jezus als regel voor de verhouding tusschen de drieërlei voorziening met talenten stelde, was niet anders dan de afspiegeling der werkelijkheid.

Zoo en niet anders is 't alle eeuwen door, en onder alle volken, geweest. En zoo is het nog.

God schiep zoo en niet anders heel ons menschelek geslacht, en de kunst is nu maar, dat een ieder woekere met wat hem is toevertrouwd. Op een tegelijk rust van Godswege een zeer ernstige verantwoordelijkheid. 't Meest natuurlijk op den man of de vrouw van de vijf, maar toch ook op de ordinaire personen met het één talent. En een tegelijk zal in den dag des oordeels eens rekenschap hebben te geven van wat hij met de hem toebetrouwde talenten heeft gedaan.

Maar nu is er behalve het verschil in talenten nog een tweede onderscheid tusschen mensch en mensch gesteld, hierin bestaande, dat er enkelen zijn die ook bij volgende geslachten in herinnering blijven, terwijl de overigen na hun sterven zich verliezen in vergetelheid.

Ook dit hangt met de talenten wel saam, maar het gaat er toch niet op in. Neem slechts de vrouw die Jezus met de kostelijke Nardusalf zalfde. Van haar betuigde Jezus, dat overal waar zijn Evangelie zou gepredikt worden, aan haar gedacht zou worden. En toch blijkt uit niets, dat haar juist de vijf talenten waren toevertrouwd.

Het stellen van een voorbeeld, dat op heel de omgeving diepen indruk maakt, en nog tot in verre geslachten leiding aan de geesten geeft, kan ook van Godswege zijn toevertrouwd aan wie zich te behelpen heeft met de twee talenten.

Dit kan afhangen van de bijzondere omstandigheden waaronder men optreedt, van de bepaalde richting die ons talent heeft genomen, en van 't langere leven, waarin 't ons gegund werd, om zulk een talent zijn volle ontwikkeling te geven.

Toch vallen gemeenlijk beiden saam. De man, wiens gedachtenis in zegenende herinnering blijft, was in den regel ook met de vele talenten beedeeld. Alleen maar kwam bij de vele talenten dan een geheel bijzondere plaats in het leven, een geheel bijzondere taak, waaraan hij zich kon wijden, en hierdoor een geheel bijzonder effect in het optreden, dat dan bij het nageslacht in heugenis meging, en ook onder het nageslacht zijn historische hawering deed.

Israel vooral was in dit opzicht rijk voorzien. Vooreerst in de drie patriarchen van ouds. Dan in machtige Koningen zoals David en Salomo. Niet minder in Mozes en de profeten. En nu nog werkt onder de 11 en 12 miljoen joden, die verspreid in alle werelddelen wonen, de heugenis van deze profeten en koningen bezielend na.

Het zijn deze extra-ordinaire profeten en koningen die in geestelijken zin de organische eenheid van heel 't volk moeten steunen, en het is de heugenis van deze zeldzaam hooge persoonlijkheden, die nu nog Israel, ook na zijn afval, geestelijk en intellectueel op zoo hoog tempo houdt.

Zelfs als Christenen gebeurt 't ons telkens, dat er van de heugenis van Mozes of Jesaja een prikkelende bezieling op heel ons wezen uitgaat, en juist dit lift ons op zoo interessante manier dan in in het Volksverband.

Toch beide men zich niet in, dat deze bezieling door het hooge voorbeeld van het verleden alleen op geestelijk gebied zou werken. De

Ruyter en Tromp bestendigen door hun geschiedenis nog altoos de heugenis van Nederlands vloot. De Zwijger en Prins Maurits doen nog steeds onder de vrienden van Oranje een verheffend invloed van zich uitgaan. Geleerden als Boerhave spreken nog steeds tot het nageslacht. Toch reikt de geestelijke invloed van historische genieën nog altoos het verst. Denk slechts aan een man als Paulus, aan een bezielend prediker als Chrysostomus en aan een denker als Augustinus. En ook daarna zijn het Luther en Calvijn geweest, die als geniale leiders en voorgangers, aan de Christenheid gegeven, nog steeds door hun naam en hun voorgang het leven onder hun volgelingen zoo hoog houden.

Toch bepaalt wat de Spreukendichter zegt, dat de gedachtenis der rechtvaardigen in zegening zal blijven, zich in 't minst niet tot deze hoogmikkende genieën, die blad na blad van de historie hebben gevuld.

Ook onze bijzondere vaderlandsche historie; we zezen reeds op De Ruyter en Tromp; bleek van zulke voorgangers op nationaal gebied te verhalen. En zelfs daarbij blijft het niet.

Schier in elk deel van ons land, in elke provincie, ja in elke stad van betekenis zijn op den door God gewilden tijd mannen of vrouwen opgestaan, die eraan het leven leiding gaven, en wier nagedachtenis nog in ere blijft, en nog op veler bewust leven inwerkt.

Ja, tot zelfs van schier elk dorp kan dit betuigd. Daar hoort dan de historie wel niet van, en het groote publiek merkt het niet op. Maar wie in zulk een dorp woont, de opeenvolging der geslachten bespiedt, en de geestesrichtingen die er invloed oefenen, naspieurt, weet maar al te goed, wie de mannen of vrouwen, van hooger aanleg waren, die in zulk een dorp de ontwikkeling beheerscht hebben. Dat kan een prediker, het kan een burgervader, het kan een onderwijzer, maar het kan ook een boerenknecht zijn geweest.

En wat nog sterker spreekt, ook in een familie, en zelfs in het gezin ziet men vaak zoo kennelijk een vader of de moeder verschijnen, wier nagedachtenis in zoo dankbare zegening blijft. Al mag er in een familie onder vijf of eikar volgende geslachten ook maar één zoo eminente man of vrouw optreden, dan kan nog van zulk een eminent persoon in drie, vier opeenvolgende geslachten zegen uitgaan.

Hoe heerlijk zou 't zijn, zoo ook thans de vaders en moeders er meer op bedacht waren, om zulk een zegen achter te laten, en indien hun zonen en dochteren op 't indringen van dien zegen meer bedacht waren.

Dr. A. K.

Amsterdam, 12 November 1915.

Hoezeer men voorzichtig moet wezen met niet te spoedig een oordeel te vellen over den invloed, dien deze schriklijkste aller oorlogen op het religieuze leven der daarbij betrokken volkeren heeft uitgeoefend, niet alleen omdat de berichten, die omtrent de geestelijke stemming dezer volkeren ons bereiken, spaarzaam zijn en meer de groote volkskreten betreffen, waar het religieuze leven nooit sterk was, dan de plattelandbevolking, maar ook omdat die berichten meest afkomstig zijn uit de wel geheel onoverdachte bron van liberale journalisten, — toch kan zonder overdrijving wel gezegd worden, dat dusver van een machtheit, heel het volk aangerijpende religieuze opwaking, zich openbarende in verootmoediging en boetedoening over eigen zonde, in ernstigen levenstoestand en luisteren naar de ordiantien van Gods Woord, en in smeekgebed en in toevlucht nemen tot de hulpe Gods, nog zeer weinig te bespeuren valt. In plaats van verootmoediging beluistert men veeleer een toon van eigengerechtigheid, waar men alleen de zonden ziet bij de andere volkeren, maar zelf prat gaat op de nobelheid van zijn bedoelen en de rechtvaardigheid van zijn eigen strijd. In plaats van een smeekgebed om de hulpe Gods, die 't benarde vaderland alleen redden kan, pocht men veeleer op de onoverwinnelijke kracht van zijn eigen leger of vloot, en waant zich van de uiteindelijke zagepraal zeker. En in plaats van ernstiger levenstoestand en een zich weer buigen voor de ordiantien van Gods Woord, ziet men, hoe veelszins in zinvermaak door het volk ontspanning wordt gezocht en de regeringen zoowel in hun diplomatiek spel als in de wijze waarop zij den oorlog voeren, met tractaat noch bondgenootschap rekenen, de rechten der neutralen schenden, boven goddelijk en menschelek recht hun eigen belang stellen, tot de meest barbaarsche oorlogsmiddelen de toevlucht nemen en een zedelijke anarchie in het leven hebben geroepen, die op de bedenkelijkste wijze zich wreken moet.

En niet 't minst pijnlijk treft daarbij, dat van den band, die de natien van Europa als Christenvolkeren behoorde saam te binden, niet alleen niets overbleef, maar dat een zoo bittere, niets ontziende haat ontstond; dat alle samenwerking dezer Christennatien op het gebied van wetenschap en cultuur voor jaren is afgesneden; dat men jubelt naarmate het getal zijner vijanden, die men gedood heeft, groter is; dat men geheele bevolkingen zou willen uithongeren; en dat tot op den kansel toe deze haat als plicht van vaderlandsliefde gepredikt wordt door hen, die zich dienaar van het Evangelie noemen. En de enkele stemmen, die zich nog durven verzetten tegen de razernij, die de volkeren heeft aangegrepen; die wijzen op de jammerlijke gevolgen, die deze oorlog met zijn ongehoorde offers aan menschenlevens en zijn al drukkender schuldenlast voor heel Europa hebben zal, en die daarom tot een eervol vrede manen, worden met hoer en spot terug gewezen. Niet om een eervol vrede, maar om de totale vernietiging van zijn tegenstander en de verkrijging van eigen oppermacht is het te doen. Wat deert het hun, of heel Europa wordt ontvoikt, of de bitterste ellende en armoede over de volkeren wordt gebracht, wanneer men zelf maar zegerend uit den strijd treedt. Zoo is deze krijg, wel verre van een tuchtoorde Gods te zijn, waardoor de volkeren weer tot Hem worden teruggebracht, veeleer een zoo schriklijk openbaring van demonische machten, dat de vraag oprijst, of de

menscheit niet haar ondergang tegemoet gaat, wanneer God niet genadiglijk ingrijpt om dat bittere uiterste te verhoeden.

Zelfs datgene, wat men als de kostelijke vruchten van dezen oorlog aanprijst, de heldhaftigheid der soldaten, de offervaardigheid van het volk, dat de zwaarste lasten bereidwillig draagt en de eensgezindheid der natien, die allen partijtwist op zijde zetten om zich rondom de banier des vaderlands te vereenigen, kan met dezen oorlog ons niet verzoenen. Indien dit alles geschiedde in dienst van een hoog geestelijk ideaal; indien het doel van dezen krijg was, zooals in de religieoorlogen van vroeger eeuw, om de zaak van het protestantisme te beveiligen tegen den aanslag eener Roomsche coalitie; indien het ging, zooals in onze eigen worsteling tegen Spanje, om de vrijheid en onafhankelijkheid van het eigen vaderland tegen een machtigen vijand te verdedigen; indien de volkeren van Europa waren opgestaan om weer een einde te maken aan de tyrannie van een wereldveroveraar zooals Napoleon, dan zou deze heldenmoed der soldaten, deze offervaardigheid van het volk, deze eensgezindheid der partijen wel diepe bewondering afdwingen en als een der nobelste uitingen van het menschelek hart worden begreep. Maar waar het in dezen oorlog, trots de schellinkende leuzen van gerechtigheid, vrijheid der volken, opkomen voor het recht der kleine natien, in den grond om niets anders gaat dan om zelf de hegemonie in handen te krijgen, waar het een strijd is om oeconomische belangen, waar de een den ander zijn plaats onder de zon niet gunnen wil, — daar wordt het offer, dat men zoo heldhaftig op het altaar des vaderlands brengt, helaas niet door een hooger beginsel gebeldigd en kan het daarom voor ons niet opwegen tegen al de ellende, die deze oorlog over de volkeren brengt.

Te scherper springt dit in het oog, wanneer men den tegenwoordigen krijg vergelijkt met den oorlog van een eeuw geleden, die evenzeer heel Europa in beroering bracht, alle volkeren onder de wapenen riep en de zwaarste offers vergde, maar zulk een gansch ander karakter droeg dan de tegenwoordige. Wat aan dien oorlog van een eeuw geleden zijn bezielend en heilig karakter gaf, was dat de volkeren van Europa toen in bond optrokken, niet om voor zich zelf de macht te veroveren, maar om een einde te maken aan de tyrannische heerschappij van Napoleon en de door hem geknechte volkeren van het dwangrijk te bevrijden. Toen werd, nadat dit doel bereikt was, de heilige Alliantie gesloten, waarbij de vorsten zich verbonden om naar de voorschriften van Gods Woord te regeren, gerechtigheid, vrede en liefde te doen heerschen, en verklaarden de volken zich als leden te beschouwen van een Christelijk gezin. En toen was de oorlog in Gods hand ook het middel om bij alle volkeren een religieus reveil te bewerken, waardoor de Christelijke Kerk weder uit haar diepe ingezonkenheid opstond en aan de oppermacht van het rationalisme, Aufklärung en Deïsme een einde werd gemaakt. Men leerde, gelijk een Duitsch geschiedschrijver zegt, in dezen oorlog weer bidden ook in die kringen, waar aan het bidden niet meer gedacht werd. Er kwam een andere geest onder de volkeren. Het religieuze leven bloeide alom weer op. De Geest des Heeren werkte weer in de dorre doodsbeenderen. Er was weer een vrage naar God en Zijn Woord. Wie voelt niet, wanneer hij aan die dagen terugdenkt, de tegenstelling met nu.

De kinderen des Verbonds.

XIV.

De beide uitwegen, die men insloeg om te ontkomen aan de moeilijkheden, waarvoor de kinderdoop ons plaatst, loopen dus op een vernietiging van het Sacrament uit. Wie in den doop onze kinderen niets anders ziet dan een teeken van de inlijving in de Christelijke Kerk, waartoe ze krachtens hun geboorte uit Christenouders behooren, verlaagt het Sacrament tot een uitwendig kenteeken, waaraan men Christenen kan onderkennen, en neemt alle geestelijke betekenis uit het Sacrament weg. En evenzo geschiedt, wanneer men den doop onze kinderen alleen beschouwt als een zegel, door God bij het Evangelie gegeven, om ons de belofte te bevestigen, dat wanneer onze kinderen later tot geloof en bekeering zullen komen, Hij hun de vergeving der zonden en het recht op het eeuwige leven geven zal. Want zoo wordt het Genadeverbond, waarvan de doop een zegel is, tot een voorwaardelijk verbond gemaakt, hangt de zaligheid onze kinderen van hun later geloof en bekeering af, en zou men consequent doorredeneerend zelfs terecht komen bij het Pelagianisme, dat de zaligheid afhankelijk maakt niet van Gods welbehagen, maar van den menscheleken wil.

Waar men desniettemin de voor deze beide opvattingen van den doop zich beriep op enkele uitdrukkingen in onze Confessie en Liturgie, moest wel worden aangevoerd, waarom dit beroep niet opging. Steun kon men voor deze gevoelens alleen vinden, door uit onze Belijdenisschriften enkele zinsdelen, uit hun verband losgerukt, aan te halen, deze dan uit te leggen op een wijze, die lijnrecht tegen de bedoeling van onze Gereformeerde vaders inging, en voorts al wat in de Belijdenisschriften met het eigen gevoelen streed, eenvoudig ter zijde te laten. Zulk een wijze van citeren die reeds tegenover elk particulier geschrift ongeoorloofd is, komt natuurlijk nog veel minder te pas tegenover een publiek geschrift als de Belijdenis onzer Gereformeerde Kerken. Een halve waarheid is ook hier erger dan een heele leugen.

Intusschen is het niet voldoende de onjuistheid van deze beide opvattingen in het

licht te hebben gesteld, maar dient thans ook posief te worden aangetoond, wat onze Gereformeerde belijdenisschriften ons dan wel leeren omtrent de betekenis van den doop onze kinderen. Voordat we dit onderzoek aanvangen, dient echter eerst op twee dingen te worden gewezen, die licht tot zeker misverstand aanleiding kunnen geven, wanneer ze niet nader werden toegelicht. De bezwaren, die men vaak tegen de Gereformeerde verbondseleer aanvoert, komen voor een niet gering deel juist uit dit misverstand voort.

Onze eerste opmerking is deze, dat onze Gereformeerde Kerk wel scherp onderscheid maakt tusschen het uitwendige teeken van het Sacrament en de geestelijke genade, die ons daardoor zichtbaar wordt afgebeeld, maar dat ze daarom deze beide, het zichtbare teeken en de geestelijke genade, toch nooit zoo scheidt, alsof ze geheel los en onafhankelijk naast elkander zouden staan. Tegenover de Roomsche en Lutherse voorstelling, alsof de geestelijke genade in en door het teeken ons zou worden meegedeeld, heeft onze Kerk zich steeds met groote beslistheid verzet, maar niet minder tegen de Zwingliaansche voorstelling, alsof het heilige Sacrament alleen een «bloot teeken» zou wezen. Beide uitersten worden op grond van Gods Woord door de Gereformeerde Kerk verworpen, en men is dus waarlijk niet Gereformeerd, wanneer men alleen het Roomsche gevoelen verwerpt, maar daarentegen de Zwingliaansche opvatting van het Sacrament omhelst en bepleit. Tegenover de Roomsche en Lutherse opvatting, alsof de doop zelf de afwassing der zonden en het bad der wedergeboorte zou zijn, handhaaft onze Gereformeerde Kerk nadrukkelijk, dat het uiterlijke waterbad zulks niet doet, aangezien alleen het bloed van Christus onze zonden afwascht en de Heilige Geest alleen ons wederbaart (Conf. Art. XXXV en Cat. Zondag XXVII). Maar even beslist wordt de Zwingliaansche opvatting verworpen, dat het Sacrament van den Doop niet anders zou wezen dan een symbolische handeling om ons daarmede als zichtbaar voor oogen te stellen, dat „gelijk de onzuiverheid des lichaams door het water, alzoo ook onze zonden door het bloed van Christus worden weggenomen“. Het Sacrament zou dan, gelijk onze Confessie in Art. XXXIII terecht opmerkt, niet alleen een *ijdel* en *ledig* teeken wezen, maar wat nog erger is, het zou ons bovendien *bedriegen*, want de genade in dit Sacrament ons aangeboden, zou God in werkelijkheid ons onthouden. Bij den doop zou tot den doopeling gezegd worden: *ik doop u in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes*, terwijl deze doop ons niet in gemeenschap zou brengen met den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest. Bij het Avondmaal zou gezegd worden: *neemt, eet, dit is mijn lichaam*, dat voor u gebroken wordt, terwijl we Christus lichaam niet zouden ontvangen. Juist om dit dwaalgevoel af te snijden, zegt de Gereformeerde Kerk daarom in de Franse Confessie Art. XXXVII, „dat zoowel bij den Doop als bij het avondmaal God ons metterdaad, dat is *waarachtig* en *krachtig* (vere et efficaciter) datgene schenkt, wat Hij daarin ons afbeeldt, en daarom, zoo gaat de Confessie voort, verbinden wij met het uitwendige teeken de bezitting en genieting van datgene, wat in het teeken ons wordt aangeboden en voorgesteld“. En wat deze algemeene regel nu bepaaldelijk ten opzichte van den Doop toegepast, ons leert, zegt de Franse Confessie in het volgende artikel, waar staat: „wij zeggen derhalve, dat het water, al is het een vergankelijk element, desniettemin staande in waarheid ons betuigt de innerlijke afwassing onze zonden in het bloed van Christus door de werking van zijn Geest“. Hetzelfde wat ook onze Heidelbergse Catechismus zegt, wanneer hij verklaart, dat de Schrift den doop daarom het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden noemt, omdat God door dit Goddelijk pand en waartekenen ons wil verzekeren, dat wij zoo *waarachtig* van al onze zonden gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden. (Zondag XXVII). Terwijl eindelijk ook onze Confessie hetzelfde getuigt in Art. XXXIV: „alzoove geven de Dienaren ons van hunne zijde het Sacrament en hetgene dat zichtbaar is, maar de Heere geeft ons hetgene dat door het Sacrament beduidt wordt, te verstaan de gaven en onzienlijke genaden, *waschende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vulligheden en ongerechtigheden*“. Natuurlijk dient bij deze uitspraken altoos wel in het oog te worden gehouden, dat de ongeloofige, die tot het Sacrament nadert, hoewel hij het uitwendige teeken ontvangt, daarom toch niet, gelijk onze Confessie het uitdrukt, de *waarheid* van het Sacrament „ontvangt welke alleen aan de geloovigen wordt medegedeeld“. (Art. XXXV.) Maar dit onderscheid, van hoe veel belang ook voor de Gereformeerde Sacramentsleer, doet hier toch niets ter zake, omdat we thans niet spreken over wat het Sacrament voor de ongeloofigen betekent, maar alleen over wat naar Gods instelling en bedoeling het Sacrament *voor zijn volk* is. Neemt men het Sacrament in zijn volle werkelijkheid, d. w. z. zooals het door God bedoeld en door Gods kind ontvangen wordt, dan is het dus nooit alleen een uitwendig teeken, maar is met dat teeken altoos de innerlijke genade verbonden, die God de Heere in onze harten werkt. Wat God in het Sacrament vereenigd heeft, d. w. z. het uitwendige teeken en de innerlijke genade, merkt Calvijn volkomen terecht telkens op, wanneer hij over het Sacrament spreekt, mag de mensch niet scheiden. Wanneer Christus bij het Avondmaal het brood zijn lichaam en den drinkbeker zijn bloed noemt, dan is dit niet maar een beeldspraak, figuurlijke wijze van uitdruk-

king om te zeggen, dat het brood Christus lichaam ons afbeeldt, maar dan geschiedt dit, gelijk onze Catechismus zegt, omdat het brood een pand en waartekenen is, dat wij zoo waarachtig zijn waren lichaams deelachtig worden door de werking des Heiligen Geestes, als wij het brood met den mond ontvangen (Cat. Zondag XXIX). En in dienzelfden zin is het ook te verstaan, wanneer de Schrift den doop het bad onze wedergeboorte en de afwassing onze zonden noemt.

Zoo handhaaft de Gereformeerde Kerk dus enerzijds de onderscheiding tusschen het uitwendige teeken en de geestelijke genade, maar anderzijds scheidt ze beide niet; maar handhaaft ze veeleer, dat tusschen beide een zeer nauw en innig verband bestaat, dat men met een schoolschen term de *unio sacramentalis* noemt. Eerst we deze beide in het oog houdt, zal ook begrijpen, waarom onze Belijdenisschriften aangaande de betekenis en werking van het Sacrament soms in tweemaal schijnbaar tegenover gestelden zin spreken. Wanneer de nadruk gelegd wordt op de onderscheiding tusschen het uitwendige teeken en de geestelijke genade, dan wordt gezegd, dat de doop slechts een *uitwendig* waterbad is; dat „dit waterbad de afwassing der zonden ons niet geeft“; dat „de Dienaren van hunne zijde ons alleen geven het Sacrament en hetgeen zichtbaar is“; en dat „de ongeloofigen wel het Sacrament, maar niet de waarheid daarvan ontvangen“; in al welke uitdrukkingen het woord Sacrament of doop blijkbaar genomen wordt in den zin van het *uitwendig teeken* alleen. Maar omgekeerd, wanneer op de verbinding van het uitwendige teeken met de innerlijke genade gezen wordt, wordt van ditzelfde Sacrament weer getuigd, dat het de genade Gods ons werkelijk mededeelt, dat het ons wascht van onze zonden, en ons geestelijk voedt en onderhoudt. Zoo zegt Art. XV onzer Confessie, dat „de Doop de erfzonde niet ganschelijk te niet doet, noch geheel uitroeit, aangezien de zonde daaruit altijd als opwellend water uitspringt, gelijk uit een onzalige fontein“. Want al wordt hier tot afweer van de Roomsche leer, dat de doop de erfzonde geheel wegneemt, uitdrukkelijk gezegd, dat de doop dit *niet ganschelijk* doet, aangezien de erfzonde ook na den doop in ons werken blijft, toch volgt uit dit „niet ganschelijk“ tegelijk, dat de doop dit wel *ten deele* doet, en wel, gelijk er volgt, in zooverre „als de erfzonde den kinderen Gods tot verdoemenis niet toegerekend, maar door zijn genade en barmhartigheid hun vergeven wordt“. Hier wordt de doop dus volstrekt niet alleen als een uiterlijk waterbad genomen, dat de afwassing der zonde ons slechts afbeeldt, maar wordt de doop saamgevoegd en verbonden met de innerlijke afwassing onze zonden zelve door Christus bloed en Geest. En evenzo geschiedt dit ten opzichte van het Avondmaal, wanneer in Artikel XXXV gezegd wordt, dat „Christus het Sacrament des Heiligen Avondmaal heeft ingesteld om te *voeden* en te *onderhouden* degenen, die Hij alreede wedergeboren en in zijn huisgezin, hetwelk is zijne Kerk, heeft ingelijfd“. Immers wanneer hier gezegd wordt, dat het Sacrament des Avondmaals ons voedt en onderhoudt, dan ziet dit natuurlijk niet op het uitwendige teeken van brood en wijn, dat ons geestelijk niet voedt kan, maar op het uiterlijk teeken saamgevoegd met de betekende zaak, d. w. z. het vleesch en bloed van Christus, dat bij het Avondmaal ons gegeven wordt tot een spijs en drank voor onze ziel.

Hoe nu deze band ontstaat tusschen het uitwendige teeken en de geestelijke genade, die door God gewerkt wordt, is en zal wel altoos voor ons een mysterie of verborgenheid blijven. Zelfs bij het Avondmaal, waarbij de werking van het Sacrament bewust wordt ondergaan, heeft Calvijn verklaard, dat we dit mysterie beter gevoelen dan begrijpen, beter het bewonderen dan in woorden uitdrukken kunnen. En waar het reeds bij het Avondmaal zoo moeilijk is om dit mysterie te ontleden, daar is dit natuurlijk nog veel moeilijker bij den doop onze kinderen, die het Sacrament immers onbewust ontvangen en aangaande deze werking ons niets mededeelen kunnen. Vandaar dat er onder de Gereformeerde theologen over de nadere verklaring van dit mysterie bij den doop steeds verschil van gevoelen bestaan heeft, en lang niet allen hierover gelijk hebben gedacht. Sommigen hebben gemeend, dat deze Goddelijke actie steeds aan den doop voorafging en het Sacrament daarna kwam, als teeken en zegel, om deze genade Gods aan onze kinderen te verzegelen. Anderen, om de analogie met het Sacrament des Avondmaals vol te houden, meenden, dat op het moment van den Doop zelf, wanneer de Dienaar het uiterlijk waterbad toedient, God de Heere tegelijkertijd de genade, die dit waterbad afbeeldt, aan onze kinderen schenkt. Terwijl eindelijk nog anderen meenden hier geen tijdsbepaling aan God den Heere te mogen voorschrijven, en daarom leerden, dat God naar zijn welbehagen vóór, onder of na den doop deze genade aan de kinderen schenkt. Maar hoe hierover ook gedacht worde, vast staat, dat naar onze Gereformeerde belijdenis het Sacrament van den Doop ook bij onze kinderen niet mag losgemaakt worden van de geestelijke genade, die daarin ons afgebeeld en aangeboden wordt. Ook het Sacrament van den doop onze kinderen is „een ijdel en ledig teeken, om ons te bedriegen“. Ook van dit sacramentele teeken geldt, dat „God de Heere werkelijk en krachtig schenkt aan onze kinderen, wat daarin hun afgebeeld wordt“, en ook hier geldt onze Gereformeerde Kerk, dat de bezitting en genieting dezer geestelijke genade daarom moet verbonden worden met het uitwendige teeken. Anders zou de kinderdoop geen

Sacra
de d
kenge
pand
we z
Geest
uitwe
worde
volwa
evenw
die ge

1) In
kolom
voor;
voorwa
afhang
dese v
wezen;
dezer e

Dr.
LEM. S.
— W.

De.
zoo gel
tal «Sti
Eigen
NABMAS
PAR zij
De c
zooals i
of het
proeving
ook in
wordt e
geestelij

Er to
waarin i
in de b
cisch va
Dr. J.
del „sti
daar bli

Zeker,
verklarin
vooral t
Woord
Maar
niet af,
bij die t
Te br
roeken n
mensch“
Om, als
zoo'n m
te „bedo
Zooals

doet.
En dat
De kn
scheiden
vindt, m
ming of
Versch
Al naa
of nog ni
„ouden“
mensch“
naar het
met den
„nieuwen“
goed en t
De beo
werk.

Het zij
die den ti

Onder
over had,
meditatie
Dat „sti
mensch,
genamen
keerd me
verlezen h
uit te legg
Hem reg
betekent
van bevo
leven“, he
de Heilige
anders en
met den
goedheid.

Zeg hee
nog wel
maar zoo
begrijpen,
en omdat
dwaas is a
aan ergere
Ik zeg
wensch, d
mensch“ d
Het Hen
DRINKING
zich niet
VAN JERUS
Want dit
de bedoel
zielszorger
enkel pree
voor den s

Meditatie
Tot de
menschen
teeren, als
middel wa
van het ge
middelen z
uitwerken,
woordige l
scheiden is
Maar Go
En dat z
leven, hetw
als voor he
uit zijn twe
Stichtelij
hebben me
hij vroeger
hij lang ge
woord uit d
Meditatie
n Schriftwe
Toch zal
wezen.
Beboest
geschreven
Het gebe
dat men p
skript“.

Uit het
wel jaren
plotseling o
Misschien